

МІЖНАРОДНИМ ФІНАНСОВИМ УСТАНОВАМ НЕОБХІДНО ПЕРЕЙТИ ВІД РИТОРИКИ ДО ДІЙ, СПРЯМОВАНИХ НА ЗАХИСТ ЗАЙНЯТОСТІ ТА БОРТЬБУ З НЕРІВНІСТЮ

Заява глобальних профспілок¹
до весняної наради МВФ і Світового банку
11-13 квітня 2014 року, Вашингтон

Вступ

1. Оприлюднене МВФ і Світовим банком на початку 2014 року незначне коригування прогнозів економічного зростання внаслідок невеликого послаблення політики жорсткої економії у деяких країнах суттєво не вплине на дефіцит робочих місць у світі. ВВП декількох розвинених країн, насамперед Європи, ще не досяг рівня, який він мав до світової кризи 2008-2009 років, а рівень зайнятості практично у всіх країнах з розвинутою економікою залишається значно нижчим докризового максимуму. Зростання економіки та зайнятості може насправді привести до уповільнення багатьох ринків і країн, що розвиваються, внаслідок відтоку капіталу та зниження цін на товари.

2. Міжнародні фінансові установи (МФУ) повинні довести до кінця оголошені ними наміри приділяти більше уваги зайнятості шляхом сприяння підвищенню сукупного попиту в країнах, які мають прогалини у виробництві, і зробити все, щоб їхня фінансова підтримка максимально сприяла забезпеченню гідної праці. Світовий банк повинен скористатись можливістю і зробити створення робочих місць однією зі своїх головних стратегічних цілей шляхом застосування рекомендацій «Доповіді про світовий розвиток за 2013 рік: робочі місця» щодо оцінки впливу його фінансування на зайнятість. Крім того, він повинен наслідувати приклад більшості інших багатосторонніх кредиторів, взявши на озброєння захисні положення щодо універсальних трудових стандартів, які мають обов'язкову юридичну силу.

3. МФУ повинні зробити кроки, які б гарантували, що їхня заклопотаність зростаючою нерівністю не суперечить їхнім власним програмам кредитування. Підрив МВФ трудових стандартів та систем колективно-договірного регулювання у деяких європейських країнах вже значною мірою вплинув на розподіл доходів і може призвести до більших ускладнень у майбутньому. Ми закликаємо терміново

¹ До групи глобальних профспілок входять: Міжнародна конфедерація профспілок (МКП), яка налічує 176 мільйонів членів у 161 країнах, глобальні федерації профспілок (ГФП), які представляють відповідні галузі на міжнародному профспілковому рівні (BWI, EI, IAEA, IFJ, IndustriALL, ITF, IUF, PSI та UNI), а також Профспілковий консультативний комітет (ПКК) при ОЕСР.

переглянути та докорінно змінити політику фонду щодо ринку праці. Крім того, МВФ повинен забезпечити, щоб його обумовленість та консультації з фінансово-бюджетної політики сприяли скороченню нерівності. Світовому банку також слід вжити заходів з розробки підходу до вирішення питань ринку праці та соціального захисту, який би відповідав висловленій ним заклопотаності щодо нерівності.

Стійкий дефіцит робочих місць

4. Нові прогнози щодо економічного зростання світової економіки, оприлюднені МВФ і Світовим банком на початку 2014 року, додали більше оптимізму, ніж попередні, починаючи з 2011 року, коли необачна політика жорсткої економії привела до відновлення глобального спаду і другої фази подвійної рецесії у євросоні. У січні 2014 року у своїй доповіді *«Глобальні економічні перспективи»* Світовий банк заявив, що з часів рецесії 2009 року для світової економіки нарешті настав «вирішальний момент». Новий *«Світовий економічний огляд»* МВФ, опублікований через тиждень, містить першу невелику поправку у бік покращення його прогнозів щодо зростання після шести послідовних квартальних прогнозів щодо зниження.

5. Обидві МФУ співвіднесли перегляд у бік підвищення своїх прогнозів щодо зростання з рішеннями, прийнятими в країнах з розвинутою економікою, щодо полегшення «тягаря податково-бюджетної консолідації», який гальмує досягнення нереалістичних цілей зі скорочення дефіциту. Це було найбільш очевидно у євросоні на прикладі відстрочки цілей податково-бюджетної консолідації, прийнятих Європейською комісією, які, як очікується, призведуть до позитивного росту ВВП у 2014 році вперше з 2011 року. Подібне послаблення податково-бюджетної консолідації у країнах, які переживають кризу, було узгоджене Єврокомісією та її партнерами з «трійки» – МВФ і Європейським центральним банком після того, як фонд визнав, що використовував мультиплікатори накопичення, які занижували негативний вплив політики жорсткої економії. Разом з тим не були вжиті заходи з відшкодування серйозних збитків, завданих помилковою політикою.

6. Незважаючи на те, що рішення полегшити кризову податково-бюджетну політику були бажаними, остання доповідь Міжнародної організації праці *«Глобальні тенденції зайнятості»* свідчить про те, що, якщо нинішні тенденції збережуться, то жодних покращень глобального дефіциту зайнятості не передбачається. У багатьох країнах з розвинутою економікою, які потерпають від кризи, найбільш гостро це відчувається у країнах євросоні, впродовж останніх років політика жорсткої економії значно впливала на сукупний попит, а кредити для фінансування створення робочих місць на малих та

середніх підприємствах та здійснення великих покупок стали недоступними.

7. На цей час сукупний попит у тих чи інших країнах продовжує зменшуватись внаслідок скорочення витрат на робочу силу. Це пов'язано з законодавчими заходами зі зниження мінімальних трудових стандартів та скороченням охоплення колективними переговорами. У багатьох країнах з перехідною економікою відтік капіталу і швидке коливання валют призводять до нестабільності та уповільнення процесу створення робочих місць. У країнах, що розвиваються, деякі з яких постраждали від падіння цін на товари, неформальна зайнятість залишається поширеним явищем. Згідно з даними МОП майже 840 млн. робітників та їхніх сімей існують менш ніж на 2 дол. США на день.

8. Високий рівень безробіття та неповна зайнятість, зменшення заробітної плати або неспроможність заробітної плати відповідати зростанню продуктивності пояснює зниження частки праці у національному доході більшості як країн, що розвиваються, так і розвинених країн. Це явище, яке посилюється ліквідацією прогресивних податків і зниженням соціальних видатків у багатьох країнах, пояснює зростання нерівності у доходах упродовж останнього десятиліття практично в усіх країнах.

9. У своїх виступах вище керівництво МВФ і Світового банку, а також інших міжнародних установ, висловлюють заклопотаність з приводу зростання нерівності. Обидві установи присвятили цьому явищу дослідження, щоб проаналізувати його наслідки. У доповідях, підготовлених обома МФУ, зроблено висновок, що зростання нерівності у доходах і добробуті є джерелом нестабільності і перешкоджає стійкому зростанню.

За словами повинні слідувати дії

10. Разом з тим, обидві МФУ повинні вжити заходів з практичного втілення своєї риторики щодо негативних наслідків нерівності та приділяти першочергову увагу створенню робочих місць. У випадку Світового банку деякі кроки були оголошені, але до цього часу не здійснені. У новій «*Стратегії групи Світового банку*» йдеться про те, що однією з двох його основних цілей є «сприяння зростанню доходів нижніх 40 відсотків», тому банк оголосив створення належних робочих місць однією з п'яти наскрізних тем своєї діяльності.

11. Ще належить з'ясувати, якою буде конкретна структура та повноваження, пов'язані з новим пріоритетом Світового банку щодо створення робочих місць і як він буде реалізований у рамках фінансованих банком заходів. У «*Доповіді про світовий розвиток за 2013 рік: робочі місця*» (ДСР-2013) рекомендується оцінювати вплив усіх програм та проектів Світового банку на зайнятість ще до їх

реалізації, але банк поки не дає зрозуміти, чи візьме він цю практику на озброєння.

12. Крім того, Світовий банк не повідомляє, як він планує виконувати рекомендації *Незалежної групи з огляду доповіді «Ведення бізнесу»* (ДВБ), сформульовані у червні 2013 року, за винятком зміни свого департаменту, який готує звіт. Незалежна група зазначила, що у практика застосування індикатора праці ДВБ до 2009 року, за яким кращі рейтинги отримували країни з найнижчим рівнем трудового законодавства, не узгоджується з висновками та рекомендаціями ДСР-2013.

13. Незалежна група рекомендувала банкові вилучити індикатор праці ДВБ та розробити більш збалансовану політику щодо ринку праці поза межами проекту *«Ведення бізнесу»*. Група також рекомендувала вилучити індикатор оподаткування ДВБ, який давав найвищі рейтинги країнам, які вимагають від бізнесу мінімальних податків та соціальних внесків, у тому числі пенсій, техніки безпеки та охорони праці робітників. Такі вказівки однієї зі «зразкових» публікацій банку несумісні з його пріоритетами щодо створення належних робочих місць і зменшення нерівності.

14. Крім того, Світовий банк повинен включити захисні положення щодо забезпечення техніки безпеки та охорони праці до свого поточного огляду, переглянути свою політику соціальних та екологічних захисних положень і застосовувати її до всіх своїх кредитів. Після прийняття у грудні 2013 року Африканським банком розвитку (АфБР) *«Діючих захисних положень 5: умови праці, техніки безпеки та охорони праці»* Світовий банк потрапив до меншості великих багатосторонніх банків розвитку, які не вимагають від позичальників дотримуватися основоположних трудових стандартів або стандартів техніки безпеки та охорони праці.

15. Наслідуючи приклад трьох інших великих багатосторонніх кредиторів, Світовий банк повинен вимагати, щоб фінансовані ним заходи відповідали основоположним трудовим стандартам, умовам техніки безпеки та охорони праці. Відповідно до вимог інших згаданих установ, позичальники Світового банку повинні надавати робітникам інформацію про умови праці, розробити процедури скорочення штатів, механізми оскарження, а також застосовувати стандарти мережі постачальників.²

² Так само, як і АфБР, Європейський банк реконструкції і розвитку (ЄБРР) має «Комплексні вимоги щодо ефективності та умов праці», Міжнародна фінансова корпорація (МФК) має «Стандарти ефективності та умов праці», Азіатський банк розвитку має «Захисні положення з техніки безпеки та охорони праці». Стандарти МФК АфБР, ЄБРР вимагають від позичальників дотримання основних трудових стандартів, які є міжнародно узгодженими основоположними правами людини, що застосовуються до всіх працівників незалежно від рівня розвитку країн, які визначаються конвенціями МОП про свободу об'єднання та право на колективні переговори, ліквідацію дискримінації в галузі праці і занять, ліквідацію примусової чи обов'язкової праці, а також найгірших форм дитячої праці.

Програми МВФ суперечать риторичі заклопотаності щодо робочих місць та нерівності

16. МВФ, який підготував декілька доповідей на тему робочих місць, зростання та негативних наслідків нерівності у доходах, не приділив таку ж увагу до безробіття та соціальної нерівності у своїх програмах кредитування і консультування країн з політичних питань. Підтримка ним програм жорсткої економії підштовхнула рівень безробіття у деяких європейських країнах до двозначних цифр, а у двох з них – Греції та Іспанії – воно охопило понад чверть робочої сили.

17. Рекомендації та кредитна обумовленість МВФ щодо умов праці коливались від зниження або замороження мінімальної заробітної плати, послаблення процедур звільнення, зменшення вихідної допомоги, до послаблення домовленостей, досягнутих завдяки колективно-договірному регулюванню. Паралельно з риторикою щодо «захисту працівників, а не робочих місць» мають місце заходи з обмеження та скорочення пільг для безробітних, що робить простішим і дешевшим звільнення працівників.

18. Законодавчі зміни, ініціатором яких виступає МВФ, іноді спільно зі своїми партнерами з «трійки», а іноді самотійно, значно послаблюють системи колективно-договірного регулювання у деяких європейських країнах. У звіті фонду *«Робочі місця та зростання»* висловлюється підтримка узгодженим домовленостям, досягнутим у результаті колективних переговорів, у тому числі на національному рівні, та у галузях, де існує велика кількість дрібних підприємств. Насправді ж фонд систематично працює над демонтажем, послабленням або виведенням з ладу колективно-договірного регулювання на національному або галузевому рівні в країнах, де воно має вплив. Зокрема у країнах з обмеженою кількістю інституційних структур колективно-договірного регулювання на рівні підприємств це призвело до різкого зниження рівня охоплення колективно-договірним регулюванням. Так, наприклад, у Португалії упродовж чотирьох років мало місце зниження рівня охоплення на 85 відсотків.

19. Швидке зниженні рівня охоплення колективно-договірним регулюванням у деяких європейських країнах справляє величезний вплив на розподіл доходів у цих країнах, з огляду на те, що частка праці у національному доході продовжує зменшуватись у зв'язку з послабленням переговорних позицій працівників. Послаблення позицій працівників внаслідок зменшення розміру та впливу їхніх організацій справлятиме також значний вплив на подальше руйнування перерозподільної податково-бюджетної політики, з огляду на те, що профспілковий рух є визначальною силою у просуванні прогресивної

податкової системи та соціальних програм на благо людей з низькими доходами.

20. Ймовірно, що установі, яка висловлює все більшу стурбованість з приводу того, що заходи, які послаблюють колективно-договірне регулювання та позиції працівників в суспільстві ведуть до зростання нерівності у доходах та майнової нерівності, бракує логіки. МВФ повинен вийти за рамки демонстрації своїх побоювань щодо нерівності на теоретичному рівні, ретельно вивчити внесок, який роблять у нерівність його власні програми та консультації з політичних питань для країн, і відповідним чином їх скоригувати.

Рекомендації глобальних профспілок

Заходи з підтримки відновлення економіки

21. МВФ і Світовий банк повинні:

- сприяти через свої рекомендації з політичних питань та фінансову допомогу цілеспрямованим діям з метою підтримки сукупного попиту та зайнятості у країнах, які мають серйозні прогалини у продуктивності та зайнятості або зіштовхуються з уповільненням зростання;

- протидіяти заходам жорсткої економії і відповідному скороченню державних видатків в областях, які забезпечують соціальну підтримку, сприяти підвищенню продуктивності економічної діяльності та забезпечити основу для функціонування стабільних громадських послуг, а також надавати підтримку зі стабілізації державних фінансів шляхом збільшення податкових надходжень від груп з вищими доходами;

- сприяти інвестиціям в інфраструктуру, освіту та якісні громадські послуги, в тому числі у сферу догляду з метою підвищення довгострокового виробничого потенціалу, а також надавати підтримку переходу до низьковуглецевої економіки.

Заходи зі створення гідних умов праці та скорочення нерівності

22. МВФ і Світовий банк повинні:

- надавати підтримку активним програмам та схемам ринку праці з метою сприяння збереженню та розділу робочих місць до відновлення зростання зайнятості, а також конкретним ініціативам, спрямованим на створення робочих місць для молоді;

- покласти край просуванню дерегуляції ринку праці і сприяти подоланню зростання нерівності у доходах шляхом надання підтримки зміцненню колективно-договірного регулювання та мінімальної

заробітної плати як складової узгодженої політики для ринку праці з метою більш інклюзивного зростання;

- забезпечити жінкам вигоду від реалізації політики, та уникати подальшого погіршення гендерного розриву у зайнятості та рівні доходів;

- провести оцінку запланованих заходів МФУ з фінансування на предмет їх впливу на зайнятість і переконатися, що вони сприяють створенню гідних умов праці, зокрема шляхом прийняття Світовим банком захисних положень щодо трудових стандартів;

- надати допомогу країнам у відновленні або розробці податково-бюджетної політики, яка б сприяла зменшенню нерівності шляхом впровадження більш прогресивних податкових режимів та розширення охоплення населення програмами соціального захисту;

- розробити плани дій зі сприяння введенню мінімального рівня соціального захисту, розробленого МОП, схваленого ООН та узгодженого на нарадах «Групи двадцяти».

Заходи з забезпечення ефективного фінансового регулювання та оподаткування

23. МВФ і Світовий банк повинні:

- допомогти покращити надання доступного фінансування для малих та середніх підприємств, сприяти їхній інтеграції до глобальних ланцюжків створення вартості і переконатись, що вони можуть забезпечити гідну працю для своїх працівників;

- підтримати виконання зобов'язань, взятих «Групою двадцяти» та Радою з фінансової стабільності, і покласти край діяльності «занадто великих, щоб збанкрутувати» груп шляхом захисту роздрібною комерційною банківською діяльністю від мінливої інвестиційно-банківської діяльності та ринкової торгівлі, врегулювати позабіржову торгівлю деривативами та тіньову банківську діяльність, а також реалізувати рамкову основу неплатоспроможності банків;

- сприяти більш рішучим заходам з протидії руйнування податкової бази та домогтися реформування систем оподаткування з метою розширення основи та розширення застосування прогресивних податків, а також перекласти оподаткування з виробничої на невиробничу діяльність, або таку, що завдає шкоди довкілля;

- підтримати більш дієві заходи з забезпечення того, щоб прибутки не губились у податкових притулках, вимагати автоматичного обміну інформацією та дій, спрямованих на припинення руйнування основи та переміщення доходів багатонаціональних компаній;

- надати підтримку впровадженню та застосуванню податку на фінансові операції (ПФО) з метою запобігання спекулятивній поведінці,

знайти нові джерела фінансування та заборонити високочастотну торгівлю.